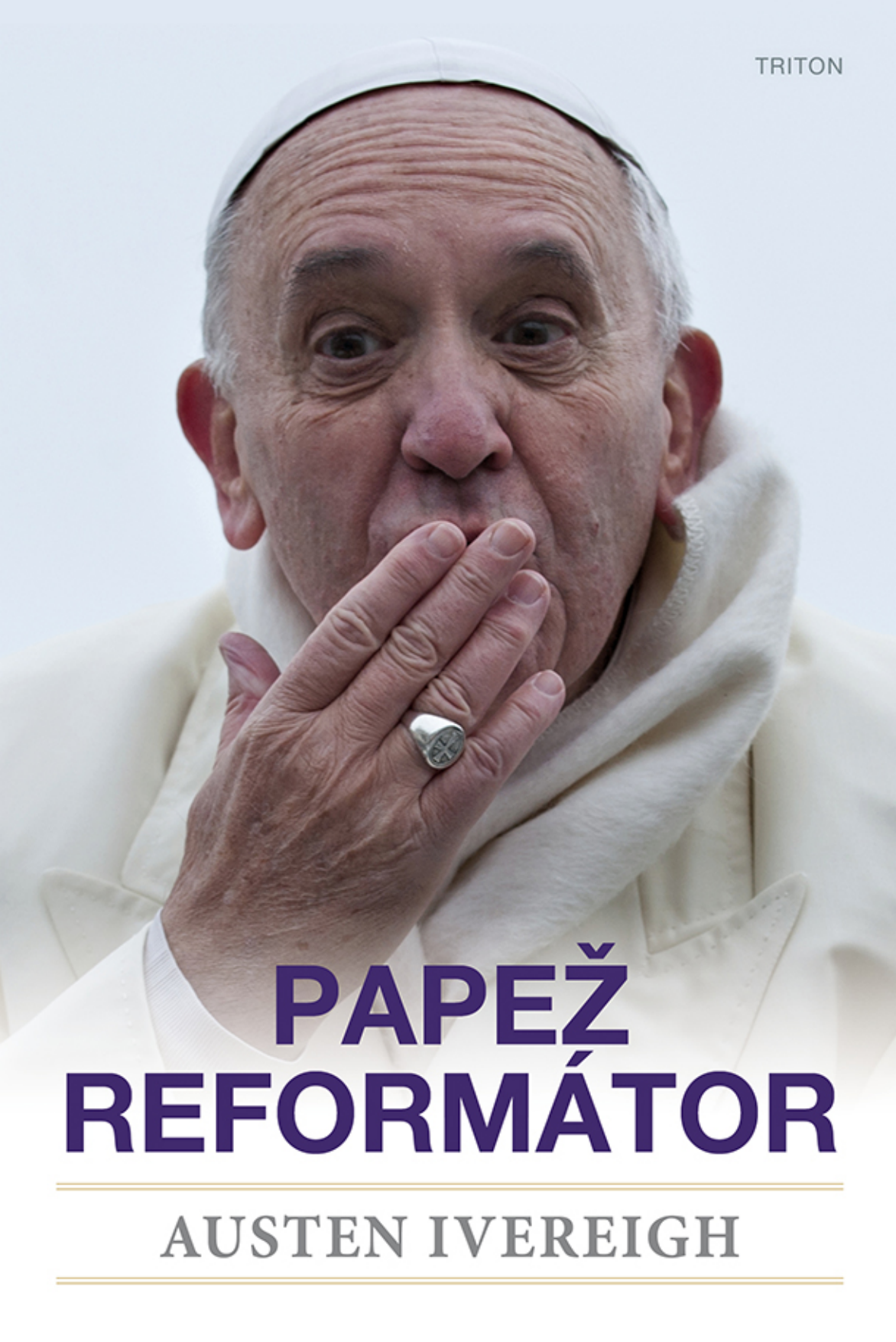

A close-up portrait of Pope Francis, looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing his white papal attire, including a zucchetto and a white jacket. His right hand is raised to his mouth, with his fingers slightly curled. A silver ring with a cross is visible on his ring finger. The background is a plain, light color.

TRITON

PAPEŽ REFORMÁTOR

AUSTEN IVEREIGH

TRITON
Praha / Kroměříž

PAPEŽ REFORMÁTOR

AUSTEN IVEREIGH

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Ivereigh, Austen

[Great reformer: Francis and the making of a radical pope. Česky]

Papež reformátor / Austen Ivereigh ; z anglického originálu The great reformer: Francis and the making of a radical pope ... přeložil Zdeněk Uherčík. -- Vydání první. -- Praha : Stanislav Juhaňák - Triton, 2016
ISBN 978-80-7387-951-8

929 * 27-789.5 * 272-732.2-725.2 * 322 * 2-67 * 27-46 * 272-732.2-051 *
272-732.2 * 27-7-028.79 * 27-789.5-1/-9 * 272 * 27-662:3 * (82)

- František, papež, 1936-
- jezuité -- Argentina -- 20.-21. století
- kardinálové -- Argentina -- 20.-21. století
- stát a církev -- Argentina -- 20.-21. století
- pastorec -- 20.-21. století
- papežové -- 21. století
- papežství -- 21. století
- reforma církve -- 20.-21. století
- jezuitská spiritualita -- 20.-21. století
- katolicismus -- 20.-21. století
- křesťanství a společnost -- 20.-21. století
- biografie

271/279 - Křesťanské církve, sekty, denominace [5]

929 - Biografie [8]

PAPEŽ REFORMÁTOR

AUSTEN IVEREIGH

Austen Ivereigh
Papež reformátor

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována a ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

THE GREAT REFORMER: Francis and the Making of a Radical Pope by Austen Ivereigh

Copyright © 2014 by Austen Ivereigh

Published by arrangement with Henry Holt and Company, LLC, New York.

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2016

Translation © Zdeněk Uherčík, 2016

Cover © Neneo | Dreamstine.com

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,

www.tridistri.cz.

ISBN 978-80-7387-951-8

Pro Lindu

Obsah

Předmluva	11
První kapitola:	
Dávno a daleko (1936–1957)	17
Druhá kapitola:	
Poslání (1958–1966)	54
Třetí kapitola	
Lodivod v bouři (1967–1974)	95
Čtvrtá kapitola	
Zkouška ohněm (1975–1979)	135
Pátá kapitola:	
Zapuzený vůdce (1980–1992)	174
Šestá kapitola	
Biskup, který byl cítit po ovcích (1993–2000)	219
Sedmá kapitola:	
Kardinál gaučů (2001–2007)	260
Osmá kapitola:	
Člověk pro druhé (2008–2012)	308
Devátá kapitola:	
Konkláve (2013)	354
Epilog:	
Velká reforma	373
Rejstřík	398
Poznámky ke zdrojům	425
Poděkování	437
O autorovi	439

Předmluva

Tato kniha vděčí za svůj vznik krátkému setkání s papežem Františkem na Svatopetrském náměstí v červnu 2013. Spolu s kolegou jsme obdrželi vytoužené lístky do první řady na střední audienci, kdy je možnost pohovořit s papežem, když prochází podél shromáždění a krátce promlouvá s delegáty a hosty. Trvalo mu víc než dvě hodiny, než k nám došel, protože po mém projevu – obvyklé směsi dobrosrdečného humoru a překvapivých metafor – zmizel zdánlivě navěky mezi těmi, které nazývá svatým věrným lidem Božím. To oni, anawim, prostí lidé Boží, byli středem jeho zájmu, nikoli my, majitelé prominentních lístků.

Slunce toho dne pražilo a vyčerpání si vybralo svoji daň. Než k nám František došel, bylo mu tehdy sedmdesát šest let, byl rozpálený, zpocený a bez dechu. Nesmírně mě ale ohromila síla, která z něho vyzařovala, vskutku biblická směs vyrovnanosti a hravé radosti. Dobře to vyjádřil arcibiskup z Canterbury Justin Welby po setkání s ním o několik dní později: „Ten argentinský papež je neuvěřitelně lidský a plane pro Krista. Kdyby radost byla plamenem, musel byste být z azbestu, abyste neshořel.“

Od oné deštivé noci 13. března 2013, kdy byl zvolen, mě František stále víc a víc fascinoval. Seděl jsem na televizním komentátorském stanovišti nad Svatopetrským náměstím a minutu za minutou jsem popisoval dění pro britský zpravodajský kanál. Od okamžiku, kdy se objevil bílý kouř, jsme společně se všemi světovými médii hodinu čekali na první pohyb závěsů na balkóně. Několik minut předtím, než vyšel kardinál Jean-Louis Tauran, jsem dostal tip od svého bývalého nadřízeného, penzionovaného arcibiskupa Westminsteru, kardinála Cormaka Murphy-O'Connora, který se zúčastnil rozhovorů předcházejících konkláve, ale na samotnou

konkláve byl už příliš stár. Řekl mému agentovi, že konkláve byla krátká, proto novým papežem bude nejspíš Jorge Mario Bergoglio.

Bergoglio? To bylo jméno z minulosti. Znal jsem jeho vlast. Táhla se od vlhkých deštných pralesů plných papoušků přes rozlehlé prerie mezi horami a oceánem, po nichž se proháněla stáda dobytka a koní, a končila ledovými krami, na kterých tučníci proplouvali kolem stříkajících velryb. Bývala to bohatá země, která sama sebe považovala za výspu Evropy v Jižní Americe. Později se z ní stal učebnicový příklad nenaplněných nadějí a varování, jak mohou hluboce zakořeněné politické rozpory paralyzovat společnost. Vybavil jsem si svoji cestu do Argentiny v roce 2002, kdy jsem psal článek o jejím ekonomickém kolapsu. Tehdy lidé s uznáním hovořili o tamním rezervovaném a asketickém kardinálovi. Také jsem se vrátil do počátku devadesátých let, kdy jsem žil v Buenos Aires a sbíral materiál pro svoji doktorskou práci o úloze církve a politiky v dějinách Argentiny. Během moha návštěv, mezi pokusy o státní převrat a finančními krizemi, jsem si to okouzující město zamiloval. A protože jsem v něm v jisté době po mnoho měsíců žil, brzy jsem pochytil přízvuk a fráze porteño (přístavní) španělštiny. To všechno už bylo – jak W. H. Hudson nazval své vzpomínky – *Dávno a daleko*. S Bergogliem jsem se ocitl zpátky v té době.

Další vzpomínka se vázala ke konkláve z dubna 2005, na které byl zvolen Benedikt XVI. Tehdy jsem byl v Římě s kardinálem Murphy-O'Connorem. Někteří kardinálové se snažili najít pastorální alternativu k Josep-hu Ratzingerovi a obraceli pohled k Jižní Americe, nové naději církve. O několik měsíců později odhalil tajný deník nejmenovaného kardinála, že hlavním soupeřem v této volbě byl Bergoglio z Buenos Aires. Od té doby ale ustoupil do pozadí do té míry, že v roce 2013 nikoho ani nenapadlo, že by mohl být papabile. Proto jsem byl tak vděčný za ten tip. Argentinského kardinála jsem na seznamu neměl a myslím, že ho tam neměl ani nikdo jiný. Takže když se konečně závěsy rozestoupily a byl oznámen nový papež, mohl jsem říct, kdo to je a něco málo o něm. Komentátoři ostatních kanálů to tak jednoduché neměli.

Později to vypadalo, že se většina shoduje v tom, že se Bergoglio zjevil odnikud a o jeho zvolení neusilovala žádná skupina kardinálů. Ale pokud by tomu tak bylo, proč si byl můj bývalý nadřízený zřejmě ještě před konkláve tak jistý, že to bude právě on? Cítil jsem, že je za tím víc. Bergoglio vůbec nezmizel, byl jen neviditelný pro náš eurocentrický radar a existovala skupina, která pracovala na jeho zvolení.

Ale tohle pro mě nebylo nejdůležitější. Mě především zajímalo, kdo je, jak uvažuje, jak ho utvářel jezuitský řád, jaké místo zaujímal ve sporech, které jsem kdysi studoval. V oněch prvních sto dnech vzrušujícího Františkova pontifikátu způsobil ve Vatikánu i ve světě bouři – jako když otočíte omeletu, jak sám rád říkal. Lidé se ho snažili vtěsnat do šablon, které nepasovaly na Jižní Ameriku, a ještě méně na Argentinu, kde perónismus rozmetl pojmy pravice a levice. Nepochopení dalo vzniknout protichůdným prohlášením: Biskup ze slumů, který se přátelil s vojenskou diktaturou? Zpátečnický jezuita, který se stal pokrokovým papežem? Někteří se snažili tvrdit, že byl obojím, a „konvertoval“ během exilu v Córdobě počátkem devadesátých let dvacátého století. Ti, kteří ho v Argentině dobře znali, říkali, že to prostě není pravda. Ale jaké bylo jiné rozumné vysvětlení?

První Františkovy životopisy, jež spěšně sestavili žurnalisté, kteří se o něho léta zajímali, byly plné fascinujících příběhů a hlubokých náhledů, a tato kniha se jim v tom nemůže rovnat. Ale ti se zcela pochopitelně soustředili na Bergoglioova pozdní kardinálská léta, o nichž se popsalo mnoho papíru a je jich plný internet, přičemž se v podstatě nedotkli třiceti let jeho života jezuitu – času rozporů a také období, kdy se formovala jeho spiritualita a vize světa. Co se přesně přihodilo mezi Bergogliem a jezuitu? Cítil jsem, že pokud tohle pochopím, bude všechno mnohem jasnější.

Když jsem se krátce s Františkem setkal na onom sluncem rozpáleném náměstí, dodal mi pevný stisk, jímž mě uchopil za loket, odvahy. Nechci tvrdit, že by toužil po tomto životopise – nemá rád knihy o své osobě a chce směřovat pozornost tam, kam je třeba – ale jeho rozhodné sevření mě povzbudilo. Jako cizinec, který se dlouho věnoval rozporům argentinské společnosti, a znalec jezuitů jsem byl možná ten pravý, kdo by mohl pomoci nezasevěným pochopit Františkovo tajemství.

V říjnu 2013 jsem zamířil do Buenos Aires, abych tam strávil pět týdnů naplněných rozhovory, usilovným pátráním a sháněním výtisků jeho písemných prací, z nichž většina vyšla už velmi dávno. Vracel jsem se v Bergogliových stopách z Buenos Aires do San Miguelu, Santa Fe, Córdoby a Entre Ríos, stejně jako přes Andy do Santiaga de Chile. Kvůli této knize jsem podnikl i další cesty – do Rio de Janeira v Brazílii na Světové dny mládeže v červenci 2013, dvakrát do Říma na kardinálskou konzistoř v únoru 2014 a v dubnu na kanonizaci Jana XXIII. a Jana Pavla II. Během tuctů rozhovorů s jezuitu, bývalými jezuitu a dalšími lidmi, kteří mu byli

nablízku během dvacetiletého působení ve funkci biskupa, arcibiskupa a kardinála, začínal chybějící obraz dostávat jasnější obrysy. Uvědomoval jsem si, že o Františkovi nebylo mnohé řečeno a jediné poznáním hluboké minulosti – Argentiny, církve a jezuitů – lze porozumět Františkově myšlení a vizi. *Papež reformátor* je proto příběhem nejen Bergogliovým, ale i jejich příběhem.

Životopisy se většinou píší o lidech, kteří buď zemřeli, nebo jsou na odpočinku. Během sedmi měsíců, kdy jsem tuto knihu psal, od prosince 2013 do června 2014, se tento člověk stal celosvětovým fenoménem. Nebylo možné nevidět spojitosti mezi Bergogliem a Františkem nebo předstírat, že čtenář nebude přemýšlet o Františkovi, zatímco bude číst o Bergogliovi. Věděl jsem, že pozadí musí být širší než jenom vyprávění o Bergogliovi, že na rychle se rozvíjející Františkův pontifikát je třeba hledět prostřednictvím jeho životopisu. Přesto by neustálé soustředění čtenáře na Františka nejenom narušovalo příběh, ale čtením minulosti pohledem přítomnosti bych se dopustil zločinu hagiografie, jako kdyby celý jeho život byl přípravou na papežství. Rozhodl jsem se proto začít každou kapitolu nějakou významnou epizodou (cestou nebo dokumentem) z Františkova dosavadního pontifikátu, která čtenáři uvízne v paměti. Tak je možné nalézt někdy zajímavá – jindy provokativní – spojení s jeho minulostí, aniž by došlo k narušení celistvosti a plynulosti příběhu. V doslovu jsem spojil oba proudy, analyzoval jeho první rok a pokusil se odhadnout, kam jeho pozoruhodný pontifikát církev zavede.

Papež reformátor je tedy pojatý chronologicky, ale nikoli zcela striktně. Soustředí se na příběhy, jejichž středem je náš člověk, a poté se obrací zpátky, aby zmapoval zemi a minulost, která jej utvářela. První kapitoly, v nichž ho až do jeho vysvěcení nazývám „Jorge“, obsahují exkurze do rozdílů a pnutí v dějinách argentinské politiky a církve, které jsou nezbytné pro pochopení jeho vize. V první polovině knihy hraje významnou roli příběh jezuitů jak v Argentině, tak celosvětově, minulost i přítomnost se silně prolínají prostřednictvím *Duchovních cvičení* svatého Ignáce, která významně ovlivnila Bergogliovo myšlení, spiritualitu a schopnost vést, a skrze zápasy uvnitř Tovaryšstva Ježíšova (jezuité) za jeho obrodu po druhém vatikánském koncilu. Celý *Papež reformátor* bere vážně Bergogliovu jezuitskou schopnost spirituálního rozlišení jako klíč k jeho rozhodování. Činil a činí rozhodnutí ne toliko na základě informací a zájmů, ale také podle toho, kde vidí Boží vůli a jejího protivníka: pokušení „zlého ducha“.

Během psaní této knihy jsem přečetl tisíce Bergogliových slov od jeho prvního článku publikovaného v roce 1969, který sepsal jako kardinál, po jeho duchovní cvičení a homilie. (Je to rozený spisovatel, precizní a s velmi živým stylem.) Většina jeho raných prací a téměř všechny jeho homilie existují pouze ve španělštině a překlady v knize jsou v naprosté většině mým dílem, i když existují i jiné překlady, pokud není uvedeno jinak. Totéž platí i o rozhovorech, z nichž byla převážná většina vedena ve španělštině. V Argentině je hrdinsky přepsala Inés San Martínová (nyní je římskou korespondentkou Boston Globe) a já jsem je přeložil. Abych se vyhnul přemíře odkazů, pocházejí všechny citace, pokud není uvedeno jinak, z těchto rozhovorů (viz závěr knihy). V seznamu zdrojů je podrobný výpis dokumentů, rozhovorů a dalších pramenů, z nichž tato kniha čerpá.

Papež reformátor obsahuje mnoho příběhů, jež vzbudí pozornost novým pohledem na sporná nebo důležitá období Františkova života. Všechny ale spojuje hlavní linie obsažená názvu: je to výpověď o církevním vůdci, který se už od raného věku cítil povolán být reformátorem, a dostal moc to dokázat. Toto není příběh pouze jednoho člověka, ale také jeho tří reform: argentinských jezuitů, argentinské církve a nyní i církve univerzální. Jeho vzory byli francouzští teologové Yves Congar a Henri de Lubac, kteří ho učili, jak sjednotit Boží lid radikální reformou, která je povede ke svatosti. Pokud čtenář uvidí tuto linii a pochopí jeho pontifikát spíše jako důsledek, pak tato kniha splnila svůj účel.

Některé z nejlepších příběhů a postřehů na následujících stránkách vzešly z fascinujících setkání neuvěřitelné vřelosti a hloubky v Argentině, Římě a na jiných místech. Většina z nich je obsažena v seznamu zdrojů, ale rád bych poděkoval těm – včetně jezuitů, kardinálů a důvěrníků Jorgeho Bergoglia, z nichž někteří nechtěli být zmiňováni –, kteří při mém pátrání vstupovali na nejistou půdu či se dostávali do úzkých, a dalším, kteří se mi svěřili s informacemi, jež mohly být snadno zneužity. Doufám, že i když mohly vést k závěrům, s nimiž nemusejí souhlasit, oplatí jim *Papež reformátor* důvěru, kterou ke mně měli.

Jedním z nejvěrohodnějších a nejvíce inspirujících pramenů byl biskup Tony Palmer, jeden z duchovních synů papeže Františka, s ním se setkáme v deváté kapitole a v doslovu. Palmer neúnavně pracoval na

shodě mezi církvemi, byl hnací silou všeobecné dohody, kterou se s papežovou pomocí podařilo prosadit mezi katolíky a evangelíky, jež tvoří pozadí zmíněných kapitol. Tony mě v průběhu příprav knihy do tisku informoval o historických pokrocích, když 20. července 2014 přišla zpráva o jeho smrti při motocyklové nehodě. Cítil jsem velikou jistotu, že jeho smrt nebude znamenat konec díla, které on a František započali.

PRVNÍ KAPITOLA

Dávno a daleko

(1936–1957)

První papež narozený imigrantům v Novém světě si za svoji první cestu mimo Řím zvolil malý italský ostrov, na jehož úchvatné pláži během let příboj vyplavil tisíce nafouklých těl. Krátce po svém zvolení 23. března 2013 se František z novinových zpráv dozvěděl, že tímto způsobem přišlo o život víc než dvacet pět tisíc uprchlíků ze severní Afriky, mnohem víc než šest tisíc běženců, kteří zemřeli v poušti, když přecházeli z Mexika do Spojených států. Kdo ví? Ohromilo ho, že se o to nikdo příliš nezajímá, a rozhodl se, že jeho první papežská cesta povede na periferii Evropy, na ostrůvek vzdálený sto osmdesát mil od břehů Afriky? Tam 8. července oplakal mrtvé a povzněl migraci na zásadní problém.

Na místním hřišti pak odsloužil kajícínou mši svatou, v níž prosil za odpuštění. Během homilie připomněl známou otázku z knihy Genesis, s níž se bůh obrátil na Kaina – *Kde je tvůj bratr?* – a zeptal se: „Kdo je odpovědný za tuto krev?“ Když hovořil od oltáře vyrobeného ze dřeva jedné ze ztroskotaných lodí a přidržoval si bílou čapku před prudkými poryvy větru, řekl, že si vybavuje postavu L’Innominata z románu Alessandra Manzoniho *Snoubenci*, tyрана beze jména a bez tváře. Pak přešel k Ježíšovu podobenství o dobrém Samaritánovi a připodobnil nás – vždy zahrnoval i sebe – k levitům a knězi, kteří jdou po druhé straně cesty: „Vidíme našeho bratra polomrtvého ležet u cesty a možná si řekneme, jaký je to chudák...!, a jdeme dál svou cestou.“ Ale skutečnou ránou do živého bylo jeho odsouzení toho, co nazval kulturou přepychu, která nás nutí myslet

jen na sebe a způsobuje, že jsme necitliví k nářkům ostatních lidí. Kvůli ní lidé žijí v „mýdlových bublinách“. Proto, řekl, žijeme v „globalizované lhostejnosti“.

Nový papež přišel, aby napadl pohodlnost. Spojil ty, kteří vedou dobrý život, s nemajetnými imigranty, kteří zemřeli v moři. Věděl ale, že pocit viny sám o sobě není k ničemu.

František byl členem Tovaryšstva Ježíšova, a přestože byl dlouho biskupem a vyvázal se ze svých jezuitských slibů, stále psal za své jméno SJ (Society of Jesus). Byl hluboce prosycen spiritualitou zakladatele řádu, svatého Ignáce z Loyoly, autora věhlasných *Duchovních cvičení*, který nabádal, aby lidé v modlitbě prosili (nebo jak říkal „žádali o milost“) Ducha svatého, aby dokázali cítit, co je třeba – například radost ze spatření Ježíše, bázeň při spatření zástupů nebo smutek u paty kříže. Nyní na Lampeduse vedl první jezuitský papež svět v duchovním cvičení a nabádal všechny, kdož slyší, aby „žádali o milost plakat nad naší lhostejností, nad krutostí světa, která je v nás, v těch, kteří anonymně činí rozhodnutí, jež mají za následek dramata podobná těmto“. Vybízal svět, aby cítil, protože pokud se nezapojí srdce, nic se nezmění.

Náhle se Lampedusa a tragédie, již představovala, dostala do mysli čtenářů novin, které popisovaly, jak nestabilní loď přečpané lidmi cestou často ztroskotají a z bárek naděje se stávají plovoucí smrtící pasti. Určitý výsledek se dostavil, když tři měsíce po papežově návštěvě zemřelo při požáru lodi nedaleko Lampedusy tři sta šedesát šest Somálců a Eritrejců. Svět si toho všiml. O rok později média zaplnila zpráva, že potápěči našli loď s těly utonulých, kteří se k sobě tiskli ve vraku na dně moře.

František, který den po požáru lodě přibyl do Assisi, vyhlásil „den slz“ za oběti. Zneklidnění politici i vydavatelé novin začínali hovořit o tom, že v imigrační politice by nemělo jít jen o to, jak udržet lidi venku, ale také o to, jak dostat lidi dovnitř. O rok později založila Evropská unie novou agenturu s názvem Frontex, jejíž loď a vrtulníky mají za úkol pomáhat imigrantům v nouzi. František otevřel jednu pandořinu skříňku.

Později toho roku se odebral na další ostrov na periferii Evropy, aby sloužil mši v chrámu Matky Boží z Bonarie na Sardinii, která dala své jméno hlavnímu městu Argentiny. Tam promlouval k nezaměstnaným horníkům o tom, že sám dobře ví, jaké to je trpět finanční tísní, protože jeho rodiče prožili světovou krizi a často o ní hovořili. Poznal, že „kde není práce, není důstojnost“, a dodal, že „je to ekonomický systém, co způsobilo tuto tragédii, ekonomický systém, jehož středem je modla zvaná peníze“.

Přistěhovalectví a práce. To byla dvě témata, jimiž zahájil svůj pontifikát, témata, která jsou blízká chudým.

Věděl, jaké to je odejít z jedné země do jiné, „statečnost a zároveň obrovská bolest z vykořenění“, jak kdysi řekl, když mluvil o své babičce Rose. František se narodil do amerického národa ukutého z milionů podobně vykořeněných lidských bytostí. Nostalgie – z řeckého nostos a alga, touha po návratu – mu proudí žilami společně s krví. Když o ni přijdeme, řekl v roce 2010, vzdáme se našich předků. Pečovat o naše staré znamená ctít naši minulost a místo, odkud pocházíme.

Při pobytu na Lampeduse vyplul na moře a na hladinu položil věnec. Existoval důvod, proč ho osud migrantů zasáhl jako „trn vražený do srdce“, jak řekl během své homilie na ostrově. Snad mu připomněl událost, která se odehrála mnoho let před jeho narozením, kdy při ztroskotání lodě u severovýchodního pobřeží Brazílie zahynulo pět set cestujících. Naprostou většinu obětí tvořili cestující z podpalubí.

V říjnu 1927 se italská loď *Princezna Mafalda* potopila cestou do Buenos Aires, když jí zlomená hřídel lodního šroubu prorazila trup. Byla to jedna z nejrychlejších a nejluxusnějších lodí své doby, kterou se plavily celebrity jako například argentinský tanečník tanga Carlos Gardel. Italský *Titanik*, jehož zkázu způsobila lidská nadutost a neschopnost.

Prarodiče Jorgeho Marii, Giovanni Angelo Bergoglio a Rosa Margarita Vasallová di Bergoglio, spolu se svými šesti dětmi včetně Františkova otce Maria, si na tuto loď zakoupili lístky právě do podpalubí. Ale protože peníze z prodeje jejich turínské kavárny přišly později, než předpokládali, na poslední chvíli je vyměnili za lístky na loď *Julius Caesar*, která odplouvala o měsíc později.

Toto šťastné rozhodnutí, jímž se vyhnuli tragédii, se stalo součástí rodné tradice.

Stejnou cestou jako Bergogliovi se do Argentiny před nimi vypravily stovky tisíc Italů.

Podle starého latinskoamerického vtipu pocházejí Mexičané z Aztéků, Peruánci z Inků, ale Argentinci z lodí. Během masové imigrace do Argentiny mezi lety 1880 a 1930 připlulo z Itálie tolik lodí, že spisovatel Jorge Luis Borges žertem prohlašoval, že nemůže být čistým Argentinцем, protože v sobě nemá italskou krev. Pro potvrzení této

skutečnosti stačí pohled do telefonního seznamu Buenos Aires, stejně jako seznam jeho kardinálů arcibiskupů. Pouze jeden (Aramburu) měl španělské předky, zatímco ostatní – Copello, Caggiano, Quarracino, Bergoglio – byli všichni tanos, jak se v Argentině říká. Italové dali argentinským městům nejen trattorie, pizzu, skvělou zmrzlinu a zvyk jíst každý poslední pátek v měsíci „ñoquis“ (gnocchi), ale odkázali Argentincům také doposud jasně zřetelnou muzikálnost ústního projevu a proslulá nápadná gesta rukou.

Jak to u imigrantů bývá, míří nově příchozí za příbuznými. Giovanni Angelo Bergoglio měl tři bratry, kteří se před sedmi lety usadili v živém říčním přístavu Paranà nad Buenos Aires a vedlo se jim dobře. Ze zisků své cestářské firmy si prastrýcové budoucího papeže nechali postavit impozantní čtyřpatrovou rezidenci s elegantní věžičkou a jediným výtahem ve městě. Rodina rezidenci přezdívala Palazzo Bergoglio.

Pro Giovanniho Angela a Rosu to bylo druhé velké stěhování během několika málo let. Vzali se a vychovali šest dětí ve městě Portacamaro – kde je jméno Bergoglio poměrně běžné – v provincii Asti v kraji Piemont na severozápadě Itálie. Byli to původem rolníci, ale jako mnozí v té době se díky vzdělání svých dětí dostali mezi střední třídu. V roce 1920 se přestěhovali čtyřiatřicet mil do Turína. Výdělek z jejich tamní kavárny sotva stačil na školné jejich dětí. Budoucí papežův otec, Mario, jejich jediný syn, se narodil v roce 1908 a pracoval jako *raggionere* (účetní) v Banca di Italia.

Když se Bergogliovi po pěti týdnech plavby v lednu 1928 vylodili v Buenos Aires, začínal se model exportem tažené ekonomiky Argentiny, která tehdy byla osmou nejsilnější na světě, mnohem podobnější Kanadě nebo Austrálii než ostatním v Latinské Americe, pomalu hroutit. Krach na Wall Street následujícího roku, který spustil Velkou hospodářskou krizi, je měl zanechat bez haléře a přinutit začít znovu. Recese a propuknutí války o deset let později měly změnit postavení Argentiny ve světě a spustit nové turbulence v její ekonomice a politice.

Když ale Mario, jeho sourozenci a rodiče vystoupili z *Julia Caesara* do spalujícího vedra letního Buenos Aires, nemohli vidět tak daleko. Rosa k sobě tiskla kožich z lišky, jako kdyby byla zima, protože pod jeho podšívku měli uschované peníze z prodeje turínské kavárny. Bergogliovi měli sotva čas prohlédnout si široké třídy a vzosné budovy zlatého věku Buenos Aires, „Paříže Jižní Ameriky“, a vzápětí už spěchali proti proudu vstříc novému životu v Entre Ríos.